GENERALINIO ADVOKATO
NILS WAHL IŠVADA,
pateikta 2014 m. spalio 16 d.[1]

Sujungtos bylos C-482/13, C-484/13, C-485/13 ir C-487/13

Unicaja Banco SA
prieš
José Hidalgo Rueda (C-482/13),
María del Carmen Vega Martín (C-482/13),
Gestión Patrimonial Hive SL (C-482/13),
Francisco Antonio López Reina (C-482/13),
Rosa María Hidalgo Vega (C-482/13),
Caixabank SA
prieš
Manuel María Rueda Ledesma (C-484/13),
Rosario Mesa Mesa (C-484/13),
José Labella Crespo (C-485/13),
Rosario Márquez Rodríguez (C-485/13),
Rafael Gallardo Salvat (C-485/13),
Manuela Márquez Rodríguez (C-485/13),
Alberto Galán Luna (C-487/13),
Domingo Galán Luna (C-487/13)

(Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena (Ispanija) pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą)

„Direktyva 93/13/EEB — Su vartotoju sudaryta kredito sutartis — Nesąžiningos sąlygos — Neprivalomasis pobūdis — Pakankamos ir veiksmingos tolesnio nesąžiningų sąlygų taikymo uždraudimo priemonės — Išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra“

1. Dauguma valstybių narių iš pradžių greičiausiai nebūtų galėjusios numatyti, kokį poveikį Direktyva 93/13/EEB[2] darys jų teisės sistemoms po maždaug 20 metų.

2. Viena iš tokių valstybių narių yra Ispanijos Karalystė. Paskatintas sprendimo byloje *Aziz*[3] Ispanijos įstatymų leidėjas neseniai priėmė naują teisės aktą[4], kuriuo, be kitų dalykų, ketino išspręsti tame sprendime Teisingumo Teismo nurodytas problemas. Teisingumo Teismas kartą tą teisės aktą jau nagrinėjo[5]. Bylose, į kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atkreipia

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

3 — C-415/11, EU:C:2013:164.

4 — 2013 m. gegužės 14 d. Įstatymas Nr. 1/2013 dėl priemonių, skirtų skolininkų, kurių skoliniai įsipareigojimai užtikrinti hipoteka, apsaugai sustiprinti, skolos restruktūrizavimo ir socialinio būsto nuomos (*Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social*), toliau – Įstatymas Nr. 1/2013, 2013 m. gegužės 15 d. *Oficialusis valstybės leidinys* (*Boletín Oficial del Estado*, BOE) Nr. 116, p. 36373.

5 — Sprendimas *Sánchez Morcillo ir Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099.

Teisingumo Teismo dėmesį, išskiriamas kitoks Įstatymo Nr. 1/2013 aspektas negu byloje *Sánchez Morcillo ir Abril García* (EU:C:2014:2099). Šiuo atveju klausimas keliamas ne dėl to, ar pagal Ispanijos teisę vartotojams nėra įmanoma arba pernelyg sudėtinga apskųsti teismo sprendimus, kuriais nurodoma išieškoti skolą, bet dėl to, ar Ispanijos proceso teisės normos, kuriomis reglamentuojamas išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto, atitinka Direktyvos 93/13 reikalavimą, pagal kurį valstybės narės privalo užtikrinti, kad vartotojai nebūtų saistomi nesąžiningų sąlygų.

3. Konkrečiau tariant, *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena* (Marčenos pirmosios instancijos ir tyrimo teismas) (Ispanija) kartu su keletu kitų Ispanijos teismų[6] Teisingumo Teismui pateikė keletą prejudicinių klausimų, daugiausia dėl vienos iš Įstatymo Nr. 1/2013 pereinamojo laikotarpio nuostatų. Pagal tą nuostatą nustatyta palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti iš hipoteka įkeisto turto, viršutinė riba: palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas negali būti daugiau kaip tris kartus didesnės už įstatymuose nustatytą palūkanų normą. Jeigu ši viršutinė riba peržengiama, teismai turi suteikti kreditoriams galimybę patikslinti palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normą taip, kad ji atitiktų įstatymuose nustatytą ribą. Šie prašymai priimti prejudicinį sprendimą suteikia Teisingumo Teismui dar vieną progą paaiškinti ES vartotojų apsaugos teisės poveikio tokio pobūdžio nacionalinėms taisyklėms ribas.

I – **Teisinis pagrindas**

A – *Direktyva 93/13*

4. Direktyvos 93/13 dvidešim pirmoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„<...> kadangi valstybės narės turi užtikrinti, kad pardavėjo ar tiekėjo su vartotojais sudaromose sutartyse nebūtų naudojamos nesąžiningos sąlygos, o jeigu vis dėlto tokių sąlygų yra, kad jos vartotojui nebūtų privalomos, o sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų“.

5. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje nurodoma:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju, taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

6. Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

7. Pagal Direktyvos 93/13 8 straipsnį „valstybės narės gali priimti arba išlaikyti pačias griežčiausias Sutartį atitinkančias nuostatas šia direktyva reglamentuojamoje srityje, siekiant užtikrinti maksimalią vartotojo apsaugą“.

6 — Be šioje išvadoje aptariamų bylų, dar turimos galvoje šios nagrinėjamos bylos: C-548/13 *Caixabank*; C-602/13 *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*; C-75/14 *Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria* ir C-90/14 *Banco Grupo Cajatres*.

B – *Ispanijos teisė*

8. Pagal Ispanijos civilinio kodekso 1911 straipsnį skolininkas už savo finansinių įsipareigojimų įvykdymą atsako visu esamu ir būsimu turtu.

9. Hipotekos įstatymo (*Ley Hipotecaria*), kodifikuoto 1946 m. vasario 8 d. dekretu[7] ir iš dalies pakeisto Įstatymu Nr. 1/2013, 105 straipsnyje numatyta, kad hipotekos sandoris gali būti sudaromas siekiant užtikrinti visokio pobūdžio įsipareigojimus ir kad juo negalima keisti neribotos asmeninės skolininko atsakomybės pagal Civilinio kodekso 1911 straipsnį.

10. Civilinio proceso įstatymo (*Ley de Enjuiciamiento Civil*), iš dalies pakeisto Įstatymo Nr. 1/2013 7 straipsnio 1 dalimi, 552 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jeigu teismas mano, jog kuri nors iš tam tikrų vykdomųjų dokumentų sąlygų gali būti laikoma nesąžininga, jis per penkiolika dienų išklauso šalis. Išklausęs šalis, teismas dar per penkias dienas priima atitinkamą nutartį, kaip nurodyta Civilinio proceso įstatymo 561 straipsnio 1 dalies 3 punkte.

11. Įstatymu Nr. 1/2013 Civilinio proceso įstatymo 561 straipsnio 1 dalis taip pat papildyta šiuo nauju 3 punktu:

„Pripažinus, kad viena ar kelios sąlygos yra nesąžiningos, priimamoje nutartyje turi būti nurodytos tokio pripažinimo pasekmės, t. y. nurodyta, kad nereikia pradėti vykdymo, arba nurodyta pradėti vykdymą, tačiau netaikyti nesąžiningomis laikomų sąlygų.“

12. Be to, Įstatymo Nr. 1/2013 3 straipsnio 2 dalimi Hipotekos įstatymo 114 straipsnis iš dalies pakeistas – papildytas šia trečia pastraipa:

„Palūkanos už laiku nesumokėtas įprastinio gyvenamojo būsto įsigijimo paskolos ar kredito, užtikrinto šio būsto hipoteka, įmokas negali būti daugiau kaip tris kartus didesnės už įstatyme nustatytas palūkanas ir gali būti skaičiuojamos tik nuo pagrindinės įsiskolinimo sumos. Šios palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas jokiais atvejais negali būti kapitalizuojamos, išskyrus Civilinio proceso įstatymo 579 straipsnio 2 dalies a punkte numatytą atvejį.“

13. Pagaliau Įstatymo Nr. 1/2013 Antrojoje pereinamojo laikotarpio nuostatoje nurodoma:

„Palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas pagal hipoteka užtikrintas įprastinio gyvenamojo būsto paskolos sutartis apribojimas, numatytas 3 straipsnio 2 dalyje, taikomas hipotekos sandoriams, sudarytiems įsigaliojus šiam įstatymui.

Be to, šis apribojimas taikomas palūkanoms už laiku nesumokėtas įmokas, kurios buvo numatytos iki šio įstatymo įsigaliojimo sudarytose paskolos sutartyse, užtikrintose hipoteka įkeičiant įprastinį gyvenamąjį būstą, tačiau kurios tampa mokėtinos jau po šio įstatymo įsigaliojimo, taip pat toms palūkanoms, kurios, nors ir tapo mokėtinos, tačiau šią įsigaliojimo dieną dar nebuvo sumokėtos.

Išieškojimo ar pardavimo iš varžytinių procedūrose, kurios pradėtos, bet nesibaigė iki šio įstatymo įsigaliojimo, ir tose procedūrose, kuriose jau buvo nustatyta suma, dėl kurios prašoma pradėti priverstinį išieškojimą ar pardavimą iš varžytinių, teismo pareigūnas arba notaras išieškotojui suteikia 10 dienų perskaičiuoti šią sumą pagal ankstesnės pastraipos nuostatas“.

7 — 1946 m. vasario 27 d. BOE Nr. 58, p. 1518.

II – **Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai**

14. Pagrindinė byla susijusi su keturiomis atskiromis išieškojimo procedūromis, kurias inicijavo *Unicaja Banco* (byla C-482/13) ir *Caixbank* (bylos C-484/13, C-485/13 ir C-487/13) (toliau – bankai) dėl išieškojimo pagal kelias hipoteka užtikrintas paskolų sutartis, kurios visos sudarytos laikotarpiu nuo 2007 m. sausio 5 d. iki 2010 m. rugpjūčio 20 d. ir dėl 249 000 EUR arba mažesnės sumos.

15. Byloje C-482/13 nagrinėjamu atveju hipoteka užtikrintai paskolai taikyta 18 % palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma; šią palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normą buvo galima didinti, jeigu prie perskaičiuotos palūkanų normos pridėjus keturis procentinius punktus gauta palūkanų norma būtų didesnė, bet taip, kad nominalioji metinė norma nebūtų didesnė už 25 %. Bylose C-484/13, C-485/13 ir C-487/13 nagrinėjamais atvejais hipoteka užtikrintoms paskoloms buvo nustatyta 22,5 % palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma.

16. Be to, į visas šias sutartis buvo įtraukta nuostata, pagal kurią paskolos davėjui leidžiama nukelti iš pradžių sulygtą mokėjimo terminą ir pareikalauti sumokėti visą likusią pagrindinę skolos dalį ir sulygtas palūkanas, palūkanas už laiku nesumokėtas įmokas, komisinius mokesčius, atlyginti sąnaudas ir išlaidas.

17. Nuo 2012 m. kovo 21 d. iki spalio 30 d. bankai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme iškėlė bylas dėl išieškojimo. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tas bylas sustabdė, nes jam tapo žinoma, kad sutarčių sąlygos dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normos ir paskolos grąžinimo prieš terminą gali būti nesąžiningos. Tuo remdamasis *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena* 2013 m. rugpjūčio 12 d. nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti šiuos tris prejudicinius klausimus:

„A) Ar pagal [Direktyvą 93/13], o ypač jos 6 straipsnio 1 dalį, siekiant užtikrinti vartotojų ir naudotojų apsaugą ir vadovaujantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais, nacionalinis teismas, įvertinęs, kad hipoteka užtikrintos paskolos sutarties sąlyga dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas yra nesąžininga, turi pripažinti, kad ši sąlyga yra negaliojanti ir teisiškai neįpareigojanti, ar, atvirkščiai, turi sušvelninti šią sutarties sąlygą dėl palūkanų nurodydamas išieškotojui arba paskolos davėjui perskaičiuoti palūkanas?

B) Ar Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąja pereinamojo laikotarpio nuostata aiškiai ribojama vartotojo intereso apsauga dėl to, kad ja teismas netiesiogiai įpareigojamas sušvelninti kaip nesąžiningą kvalifikuotą sutarties sąlygą dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas ir, perskaičiavus nustatytas palūkanas, palikti galioti nesąžiningą sąlygą, o ne pripažinti, kad ši sąlyga negalioja ir vartotojui neprivaloma?

C) Ar [Direktyvai 93/13], o ypač jos 6 straipsnio 1 daliai, prieštarauja [Įstatymo Nr. 1/2013] Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata, kuria trukdoma taikyti lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus vartotojų apsaugos srityje ir taikyti sankciją – pripažinti negaliojančia ir neprivaloma nesąžiningą sutarties sąlygą dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, įtvirtintą iki [Įstatymo Nr. 1/2013] įsigaliojimo sudarytoje hipoteka užtikrintoje paskolos sutartyje?“

18. 2013 m. spalio 10 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi visos bylos buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas bendras sprendimas.

19. Rašytines pastabas pateikė *Unicaja Banco*, *Caixbank*, Ispanijos vyriausybė ir Komisija, visų jų žodiniai argumentai išdėstyti per 2014 m. rugsėjo 10 d. posėdį.

III – **Analizė**

A – *Preliminarios pastabos*

20. Iš nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra akivaizdžiai matyti, kad šie trys prejudiciniai klausimai yra ne kas kita kaip skirtingi vieno platesnio klausimo aspektai. Tačiau suinteresuotosios šalys šiuos tris aspektus supranta skirtingai [8].

21. Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad B klausime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismą išaiškinti nacionalinę teisę, net įvertinti jos galiojimą. Tai nepatenka į Teisingumo Teismo kompetenciją pagal SESV 267 straipsnį, taigi Teisingumo Teismas akivaizdžiai neturi jurisdikcijos atsakyti į šį klausimą. Tačiau kritika, kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, regis, reiškia dėl Įstatymo Nr. 1/2013, taip pat išdėstyta ir C klausime, kuris suformuluotas kaip to įstatymo Antrosios pereinamojo laikotarpio nuostatos suderinamumo su Direktyva 93/13, ypač jos 6 straipsnio 1 dalimi, problema. Vadinasi, Teisingumo Teismas vis dėlto gali nagrinėti abejones, kurias šiuo atžvilgiu kelia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

22. Be to, atrodo, kad A ir C klausimai, kiek juose yra teiraujamasi apie nesąžininga laikomos sutarties sąlygos teisines pasekmes, yra susiję. A klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, kokią kompetenciją ir pareigas nacionalinis teismas turi pagal Direktyvą 93/13 dėl nesąžininga laikomos nuostatos dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas. Kita vertus, C klausimu tas teismas iš esmės teiraujasi, ar tokia kaip Įstatymo Nr. 1/2013 Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata yra suderinama su direktyva, nes ja neva apribojama ši kompetencija ir pareigos.

23. Todėl savo poziciją, kurios laikysiuosi, galiu padalyti į dvi dalis. Jei į A klausimą galima nesunkiai atsakyti, tai atsakymas, kurį reikia pateikti į C klausimą, turi daugiau niuansų, ypač turint galvoje Ispanijos vyriausybės pateiktas pastabas.

B – *Nacionalinio teismo kompetencija ir pareigos pagal Direktyvą 93/13 nesąžininga laikomos nuostatos dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas atžvilgiu.*

24. A klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar pagal Direktyvą 93/13, ypač jos 6 straipsnio 1 dalį, jis yra įpareigojamas nesąžininga laikomą sutarties sąlygą dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normos pripažinti negaliojančia ar, atvirkščiai, privalo sumažinti šią palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normą arba toleruoti tokį sumažinimą.

25. Kaip matyti iš nutartyse dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išdėstytų argumentų, aspektas, dėl kurio keliamas A klausimas, jau išnagrinėtas bylose *Banco Español de Crédito* [9] ir *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* [10]. Sprendimu, priimtu byloje *Kásler ir Káslerné Rábai* [11] jau po to, kai Teisingumo Teismas gavo šias nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, taip pat galima remtis kaip pavyzdžiu.

8 — Komisijos nuomone, A klausimu teiraujamasi apie nacionalinio teismo kompetenciją imtis priemonių dėl nesąžiningų hipoteka užtikrintų paskolų sutarčių sąlygų, o B ir C klausimai su tuo yra susiję netiesiogiai, t. y. tiek, kiek tai susiję su Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąja pereinamojo laikotarpio nuostata. Todėl Komisija atitinkamai siūlo B ir C klausimus nagrinėti kartu. Ispanijos vyriausybė savo ruožtu laikosi nuomonės, kad ir A, ir B klausimuose siekiama sužinoti, ar Hipotekos įstatymo 114 straipsnio pakeitimas yra suderinamas su Direktyva 93/13, o C klausimas pateikiamas dėl to, ar Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąja pereinamojo laikotarpio nuostata negali būti pažeidžiamas lygiavertiškumo ir veiksmingumo principas. Todėl Ispanijos vyriausybė siūlo A ir B klausimus nagrinėti kartu. Abu bankai mano, kad visi trys klausimai turi panašumų. Tačiau nors *Unicaja Bank* į kiekvieną iš jų pateikia po atskirą atsakymą, *Caixbank* siūlo pateikti bendrą atsakymą.

9 — C-618/10, EU:C:2012:349.

10 — C-488/11, EU:C:2013:341.

11 — C-26/13, EU:C:2014:282.

26. Remiantis šiais sprendimais, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad nacionaliniai teismai netaikytų nesąžiningos sutarties sąlygos, kad ji nesukeltų privalomų padarinių vartotojui, bet neleidžiama keisti tos sąlygos turinio. Sutartis su vartotoju turi likti galioti iš esmės nepakeista, išskyrus pakeitimus, kurių atsiranda išbraukus nesąžiningas sąlygas, jei tolesnis tokios sutarties galiojimas pagal nacionalinės teisės normas yra įmanomas [12].

27. Konkrečiai dėl baudos sąlygų Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies negalima aiškinti kaip leidžiančios nacionaliniam teismui, konstatavusiam nesąžiningą tarp pardavėjo ir vartotojo sudarytos sutarties baudos sąlygą, sumažinti vartotojui numatytą baudą, užuot jam visiškai netaikius atitinkamos sąlygos [13].

28. Byloje *Banco Español de Crédito* (EU:C:2012:349) nagrinėta nesąžininga sąlyga buvo reglamentuojamos palūkanos už laiku nesumokėtas paskolos transporto priemonei įsigyti įmokas. Byloje *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* (EU:C:2013:341) nagrinėta gyvenamojo būsto nuomos sutarties nuostata dėl baudų, tarp kurių buvo numatytos palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas.

29. Byloje *Kásler and Káslerné Rábai* (EU:C:2014:282) nagrinėtas kitoks, unikalus buvusios padėties atkūrimo atvejis. Toje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausė, ar nacionaliniam teismui leidžiama vietoj nesąžiningos vartojimo kredito sutarties sąlygos taikyti dispozityvias nacionalinės teisės nuostatas, jeigu be nagrinėjamos sąlygos sutartis negali toliau galioti, o sutarties pripažinimas negaliojančia būtų žalingas vartotojui. Teisingumo Teismas konstatavo, kad bendra visos vartojimo kredito sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmė būtų ta, jog tektų grąžinti likusią paskolos dalį ir taip būtų baudžiamas vartotojas, o ne kreditorius. Todėl tuo konkrečiu atveju Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją nedraudžiama taikyti nacionalinės teisės normą, pagal kurią nacionalinis teismas galėtų ištaisyti šios sąlygos negaliojimo pasekmes ją pakeisdamas dispozityvia nacionalinės teisės nuostata [14].

30. Tačiau byla *Kásler ir Káslerné Rábai* (EU:C:2014:282) šiuo atveju nagrinėjamoms byloms nėra aktuali. Neaišku, kaip nesąžiningos sąlygos dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, kokia yra nagrinėjama šioje byloje, pripažinimas negaliojančia galėtų būti žalingas paskolą gavusiam vartotojui, užuot visiškai panaikinus kreditoriaus, kuris rėmėsi nesąžininga sąlyga, teisę į tokias palūkanas. Be to, nepaisant per posėdį pateiktų bankų argumentų, tai, kad teisė sušvelninti tam tikrą sąlygą veikiau yra suteikiama pagal nacionalinės teisės nuostatas, o ne yra teismo diskrecijos išraiška, nėra svarbu. Iš tikrųjų, kaip nurodyta Direktyvos 93/13 8 straipsnyje, šia direktyva yra užtikrinamas minimalus suderinimas, tai yra valstybės narės gali priimti arba išlaikyti tik tas nuostatas, kuriomis užtikrinama *didesnė* vartotojų apsauga, negu jau yra suteikiama pagal šią direktyvą. Taigi atsakymas į A klausimą neturėtų skirtis nuo atsakymo, duoto sprendimuose *Banco Español de Crédito* (EU:C:2012:349) ir *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* (EU:C:2013:341), kuriuos apibendrinau 26 punkte.

C – Įstatymo Nr. 1/2013 Antrosios pereinamojo laikotarpio nuostatos suderinamumas su Direktyva 93/13, atsižvelgiant į nacionalinio teismo pareigą pagal tą direktyvą nesąžiningą sutarties nuostatą pripažinti negaliojančia

31. C klausimas pateiktas dėl Įstatymo Nr. 1/2013 Antrosios pereinamojo laikotarpio nuostatos, kuri yra taikoma išieškojimo ar pardavimo iš varžytinių procedūroms, kurios pradėtos, bet nesibaigė iki 2013 m. gegužės 15 d., taip pat procedūroms, kuriose jau buvo nustatyta suma, dėl kurios prašoma pradėti išieškojimą ar pardavimą iš varžytinių, suderinamumo su Direktyva 93/13, ypač su jos 6 straipsnio 1 dalimi. Iš esmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori paklausti, ar per išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūras kreditorius, reikalaujantis sumokėti palūkanas

12 — Žr. Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, EU:C:2013:341, 57 punktą ir nurodytą teismo praktiką.

13 — Sprendimo *Asbeek Brusse ir de Man Garabito*, EU:C:2013:341, 59 punktas.

14 — EU:C:2014:282, 80–85 punktai ir rezoliucinės dalies 3 punktas.

už laiku nesumokėtas įmokas pagal sutarties sąlygą, kurioje nustatyta palūkanų norma yra didesnė už įstatymuose nustatytą ribą (daugiau negu tris kartus didesnė už įstatymuose nustatytą palūkanų normą), gali palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normą perskaičiuoti taip, kad ji tos ribos neperžengtų.

32. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas to neklausė, būtų naudinga pačioje pradžioje trumpai panagrinėti klausimą, ar Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje Teisingumo Teismui nedraudžiama atsakyti į klausimą dėl nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos suderinamumo su ta direktyva [15]. Iš tiesų bankai tvirtina, kad Įstatymo Nr. 1/2013 Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata yra imperatyvi teisės nuostata, taikoma nepaisant šalių valios, ir nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį.

33. Panašų argumentą jau nagrinėjau byloje *Sánchez Morcillo ir Abril García* [16]. Kitaip negu toje byloje, šiose bylose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškiai suabejojo nagrinėjamų hipoteka užtikrintų paskolų sutarčių sąlygų dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas sąžiningumu. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kokia yra jo kompetencija ir pareigos pagal Direktyvą 93/13 tuo atveju, jeigu būtų nuspręsta, kad tokia sąlyga yra nesąžininga. Todėl šis atvejis yra visiškai kitoks negu nagrinėtas byloje *Barclays Bank* [17], kurioje Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis reglamentuojamos išieškojimo procedūros Ispanijoje ir dėl kurių buvo keliamas klausimas toje byloje, yra įstatymų ar kitų teisės aktų pobūdžio, kurios nebuvo perkeltos į ginčijamą sutartį, todėl nepatenka į direktyvos taikymo sritį.

34. Negaišdamas toliau analizuoju ir pirmiausia primenu, kad, nors pagal SESV 267 straipsnį pradėtose bylose Teisingumo Teismas negali priimti sprendimo dėl nacionalinės teisės nuostatos suderinamumo su ES teise arba aiškinti nacionalinės teisės aktų, jis gali nacionaliniam teismui pateikti ES teisės išaiškinimą tais aspektais, kurie padėtų nacionaliniam teismui įvertinti suderinamumą, kad galėtų priimti sprendimą savo nagrinėjamoje byloje [18]. O kad galėtų suteikti tokią pagalbą, Teisingumo Teismas šiek tiek turi suprasti atitinkamus taikomus nacionalinės teisės aktus, tačiau, žinoma, patikrinti tai, kaip jie buvo suprasti, visais atvejais yra paties nacionalinio teismo pareiga. Remdamasis šia bendra prielaida, darau toliau nurodytas išvadas.

35. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimus *Banco Español de Crédito* (EU:C:2012:339) ir *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* (EU:C:2013:341), suprantama, kad Įstatymo Nr. 1/2013 Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata galėjo sukelti tam tikrų ginčų, nes ją galima suprasti taip, kad pagal ją nacionalinis teismas yra įpareigojamas vartotojų nenaudai toleruoti palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normos sumažinimą, o ne paskelbti, kad atitinkama sutarties sąlyga yra niekinė. Tačiau norėčiau perspėti nedaryti tokios išvados, nes ją, regis, diktuoja elementari supratimo klaida. Šis supratimas yra grindžiamas gana patrauklia mintimi, kad Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąja pereinamojo laikotarpio nuostata tam tikra prasme i) apibrėžiamos aplinkybės, kuriomis sutartyje numatyta palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma būna sąžininga, ir ii) reglamentuojama nacionalinio teismo pareiga panaikinti nesąžininga laikomą sąlygą. Tačiau šios hipotezės negali patvirtinti Teisingumo Teismui pateiktos nacionalinės teisės nuostatos. Per posėdį apie tai paklausta Ispanijos vyriausybė patvirtino, kad ši prielaida yra klaidinga. Kitos posėdyje dalyvavusios šalys nepareiškė prieštaravimų (bent jau teoriškai).

15 — Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalyje numatyta: „Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas <...>, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

16 — Žr. C-169/14, EU:C:2014:2110, 22–28 punktus.

17 — Sprendimo C-280/13, EU:C:2014:279, 40 ir 42 punktai. Tuo tikslu taip pat žr. 2012 m. lapkričio 8 d. Nutarties *SKP*, C-433/11, EU:C:2012:702, 32–34 punktus ir Sprendimo *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 76–80 punktus.

18 — Žr., *inter alia*, Sprendimo *KGH Belgium*, C-351/11, EU:C:2012:699, 17 punktą ir nurodytą teismo praktiką.

36. Galimybė, laikantis tam tikrų reikalavimų per išieškojimo procedūras perskaičiuoti palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normą taip, kad ji atitiktų įstatymuose nustatytą viršutinę palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti iš hipoteka įkeisto turto, normos ribą, suteikiama kreditoriui pagal Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąją pereinamojo laikotarpio nuostatą, iš tikrųjų yra visiškai kitas klausimas nei tai, ar sutarties sąlyga, kuria grindžiamas išieškojimas, yra sąžininga, ar ne. Iš pačios šios nuostatos formuluotės galima suprasti, kad ji yra taikoma *ir sąžiningoms, ir nesąžiningoms* sutarčių sąlygoms.

37. Be to, Įstatymo Nr. 1/2013 Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata, regis, taip pat yra taikoma sutarties sąlygoms, kurių sąžiningumo negalima vertinti pagal Direktyvą 93/13. Pavyzdžiui, Įstatymas Nr. 1/2013, atrodo, taikomas sąlygoms, dėl kurių buvo atskirai derėtasi ir kurios nepatenka į direktyvos taikymo sritį, kaip yra nustatyta jos 3 straipsnio 1 dalyje. Antra, jei būtų daroma prielaida, kad palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas – kaip tam tikros rūšies palūkanų – sumokėjimą galima laikyti viena iš esminių prievolių pagal hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, kuri sudaro *quid pro quo* už suteiktą kredito liniją dalį[19], vartojimo kredito sutarties sąlygos, kuria reglamentuojamos palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas, sąžiningumo nebūtų galima analizuoti pagal direktyvos 4 straipsnio 2 dalį (jei ji pateikiama aiškia, suprantama kalba). Abiem pirmiau aptartais atvejais direktyva teoriškai negalima remtis norint užginčyti nuostatą dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas. Nepaisant to, palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, kurios yra užtikrintos hipoteka, todėl gali būti išieškotos per vykdymo procedūras, dydį vis tiek galima perskaičiuoti pagal Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąją pereinamojo laikotarpio nuostatą, kai šių palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma peržengia įstatymuose nustatytą viršutinę ribą.

38. Tai, kad tarp Įstatymo Nr. 1/2013 Antrosios pereinamojo laikotarpio nuostatos ir Direktyvos 93/13 tiesioginio ryšio nėra, tampa dar akivaizdžiau, atsižvelgiant į tai, kad Hipotekos įstatymas, ypač jo 114 straipsnio trečiasis sakinys, su kuriuo yra susijusi Įstatymo Nr. 1/2013 Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata, per išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūras taikomas tik tam tikroms palūkanų normoms, nepaisant to, ar paskolos davėjas yra pardavėjas, o paskolos gavėjas – vartotojas. O pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnį direktyva taikoma horizontaliai įvairaus pobūdžio sutartims, bet jos turi būti sudarytos tarp vartotojo ir pardavėjo.

39. Savo rašytinėse pastabose Ispanijos vyriausybė dėl šio aspekto konkrečiau nurodo, kad Hipotekos įstatymo 114 straipsnio trečiojo sakinio, taigi ir Įstatymo Nr. 1/2013 Antrosios pereinamojo laikotarpio nuostatos, tikslas yra apriboti didžiausią galimą sumą, kuri užtikrinama turto įkeitimu hipoteka, taip siekiant apriboti sutartinių prievolių, kurių vykdymas užtikrinamas hipoteka, apimtį trečiųjų asmenų atžvilgiu. Šiomis nuostatomis nustatyta palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti, riba, pagal kurią palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas negali būti daugiau negu tris kartus didesnės už įstatymuose nustatytą palūkanų normą ir gali būti skaičiuojamos tik už negrąžintą pagrindinę skolos dalį, yra taikomos tik hipoteka užtikrintoms paskoloms, skirtoms pagrindiniam paskolos gavėjo gyvenamajam būstui. Per posėdį Ispanijos vyriausybė patvirtino, kad šiomis nuostatomis palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas suma apribojama tik tiek, kiek jos susijusios hipoteka įkeistu nekilnojamuoju turtu, bet ne su likusiu paskolos gavėjo turtu – kiek tai susiję su pastaruoju turtu, kreditorius pagal Ispanijos civilinio kodekso 1911 straipsnį vis tiek gali reikalauti grąžinti visą likusią negrąžintą sumą. Atsižvelgdamas į šias vyriausybės pastabas, manau, kad Hipotekos įstatymo 114 straipsnio trečiuoju sakiniu ir, kai kalbama apie pereinamojo laikotarpio atvejus, Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąja pereinamojo laikotarpio nuostata iš tiesų ne reglamentuojama palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma kaip tokia (ji išlieka tiktai susitarimo dalykas), o tik apribojamos palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti iš hipoteka įkeisto turto. Vadinasi, paskolos davėjas vis tiek gali reikalauti

19 — Šiuo klausimu žr. mano išvados byloje *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:85, 58–61 punktus.

grąžinti visas nesumokėtas sumas panaudojant kitą skolininko turtą. Jeigu toks Ispanijos teisės aiškinimas yra teisingas, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nematau, kaip šios nuostatos yra susijusios su teisėmis, kurios vartotojams yra suteikiamos pagal Direktyvą 93/13, jau nekalbant apie tai, kaip šiomis nuostatomis tos teisės gali būti ribojamos.

40. Žinoma, galima tvirtinti, kad didžiausia galima hipoteka užtikrintų paskolų palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma, nustatyta Hipotekos įstatymo 114 straipsnio trečiajame sakinyje ir kartu Įstatymo Nr. 1/2013 Antrojoje pereinamojo laikotarpio nuostatoje, tam tikru aspektu „klaidina“ vertinant, ar konkreti palūkanų norma yra sąžininga pagal Direktyvą 93/13, nes ją galima aiškinti kaip sąlygą, kuria leidžiama visas palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normas, kurios nėra daugiau kaip tris kartus didesnės arba yra lygiai tris kartus didesnės už įstatymuose nustatytą palūkanų normą, laikyti sąžiningomis ir, atvirkščiai, jei viršijama ši riba – nesąžiningomis[20]. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąją pereinamojo laikotarpio nuostatą „netiesiogiai“ reikalaujama, kad Ispanijos teismai keistų nesąžininga laikomą nuostatą dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas. Tačiau teismas nepaaiškina, kodėl šis reikalavimas yra netiesioginis. Šiuo klausimu norėčiau pateikti tam tikras pastabas.

41. Direktyvos 93/13 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad vertinant sutarties sąlygos nesąžiningumą reikia atsižvelgti į prekių arba paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir visas sutarties sudarymo aplinkybes, kurios buvo susiklosčiusios sutarties sudarymo metu. Vadinasi, taip pat reikia atsižvelgti į sutarčiai taikomos teisės sąlygos pasekmes, o tam reikia atsižvelgti į nacionalinę teisę[21].

42. Šiuo atžvilgiu, nors pagal Hipotekos įstatymo 114 straipsnio trečiąjį sakinį, o kalbant apie pereinamąjį laikotarpį, Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąją pereinamojo laikotarpio nuostatą palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti iš hipoteka įkeisto turto per vykdymo procedūras, yra ribojamos ir negali būti daugiau kaip tris kartus didesnės už įstatymuose nustatytą palūkanų normą, tai nereiškia, kad pagal šią direktyvą bet kuri sutartyje nustatyta didesnė norma savaime yra nesąžininga ir bet kuri sutartyje nustatyta mažesnė norma savaime yra sąžininga. Auksinės taisyklės, kada tam tikra sąlyga, kuria nustatoma palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma, būtų savaime laikoma nesąžininga, nėra. Tam tikroje srityje nacionalinės teisės aktuose nustatytos didžiausios galimos palūkanų normos yra tik vienas iš veiksnių, į kurį reikia atsižvelgti. Akivaizdu, kad tiesiog neįmanoma priimti pagrįsto sprendimo dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas sąlygos sąžiningumo vien pagal tai, kiek kartų jos viršija įstatymuose nustatytą palūkanų normą. Tai gerai iliustruojama Direktyvos 93/13 priedo e punkte[22], kuriame nurodoma sąlyga „reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti *neproporcingai* didelę sumą“ (išskirta papildomai), nes iš esmės nustatyti, ar konkrečiu atveju kompensacija yra proporcinga, galima tik įvertinus konkretų atvejį. Šiuo atveju man atrodytų, kad kredito sutartyje numatytų palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas sąžiningumas (vėl darant prielaidą, kad tos palūkanos nėra *essentialia negotii* dalis arba neturi būti vertinamos dėl kitos priežasties) pirmiausia turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į paskolintą sumą ir paskolos trukmę, kurios įvairiose sutartyse gali skirtis. Tačiau darant galutinę analizę toks vertinimas yra ne Teisingumo Teismo, bet nacionalinių teismų pareiga, nes nacionaliniai teismai gali geriau įvertinti visas svarbias kiekvienos bylos aplinkybes ir yra puikiai susipažinę su dažniausiai pagal nacionalinę teisę taikoma tvarka[23].

20 — Per posėdį Ispanijos vyriausybė tai paminėjo kaip vieną iš „šalutinio“ arba „antrinio“ šių nuostatų poveikio aspektų; bankai (tai galbūt šiek tiek keista) su tuo sutiko.

21 — 2014 m. balandžio 3 d. Nutarties *Sebestyén*, C-342/13, EU:C:2014:1857, 29 punktas ir nurodyta teismo praktika.

22 — Direktyvos 93/13 priede pateikiamas orientacinis ir nebaigtinis sąlygų, kurios gali būti laikomos nesąžiningomis, sąrašas; žr. ten pat 31 punktą ir nurodytą teismo praktiką.

23 — Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Freiburger Kommunalbauten*, C-237/02, EU:C:2004:209, 22 ir 25 punktus ir Sprendimo *Kušionová*, EU:C:2014:2189, 73 punktą.

43. Bet kuriuo atveju, pavyzdžiui, jeigu hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje su vartotoju nustatytos palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas nėra tris kartus didesnės už įstatymuose nustatytą palūkanų normą, bet konkrečiomis aplinkybėmis paaiškėja, kad jos yra nesąžiningos pagal Direktyvą 93/13, pagal jos 6 straipsnį, be jokios abejonės, yra draudžiama vietoj tos sutartyje numatytos nesąžiningos palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normos taikyti mažesnę, taigi esą mažiau pažeidžiančią, nacionalinėje teisėje nustatytą palūkanų normą. Šiuo atžvilgiu nėra nieko, dėl ko būtų galima spręsti, kad Ispanijos teismas pagal Ispanijos civilinio proceso įstatymo 561 straipsnio 1 dalies 3 punktą negalėtų nesąžiningos sąlygos pripažinti visiškai negaliojančia. Jeigu būtų tokį poveikį turinčių apribojimų, bent jau reikėtų, jog būtų nustatyta, kad Hipotekos įstatymo 114 straipsnio trečiasis sakinys, o kalbant apie pereinamojo laikotarpio atvejus, Įstatymo Nr. 1/2013 Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata yra viršesnė už Civilinio proceso įstatymo 561 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Tačiau nutartyse dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra nieko, iš ko būtų galima spręsti, kad Ispanijos teisę reikia aiškinti būtent taip. Ispanijos vyriausybė kaip tik nurodo, kad tik tada, kai sutarties nuostata *nėra* laikoma nesąžininga, kaip *papildoma* pagrindinio gyvenamojo būsto apsaugos priemonė gali būti taikoma Hipotekos įstatymo trečiajame sakinyje, o kalbant apie pereinamojo laikotarpio atvejus – Istatymo Nr. 1/2013 Antrojoje pereinamojo laikotarpio nuostatoje, nustatyta viršutinė riba. Tai, žinoma, turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis yra kompetentingas aiškinti nacionalinę teisę[24].

44. Tačiau aiškindamas nacionalinę teisę pagal Direktyvą 93/13, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo atsižvelgti į tos teisės visumą ir taikyti nacionalinėje teisėje pripažintus aiškinimo metodus taip, kad būtų pasiektas direkyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatytas rezultatas ir būtų užtikrinta, kad vartotojų teisės būtų veiksmingai saugomos[25]. Iš tikrųjų, man atrodytų, kad tai, kaip Ispanijos vyriausybė aiškina Ispanijos teisę – pirmenybę teikdama nuostatos dėl palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas netaikymui, kaip numatyta direktyvoje, o ne tik palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas perskaičiavimui – yra vienintelis aiškinimo būdas, kuriuo užtikrinamas Įstatymo Nr. 1/2013 suderinamumas su Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje nustatytais reikalavimais. Be to, iš vyriausybės išdėstyto požiūrio taip pat matyti, kad toks aiškinimas iš tiesų yra galimas pagal Ispanijos teisę.

45. Apibendrindamas noriu pasakyti, kad Direktyva 93/13 nėra taikoma nacionalinės teisės nuostatoms, pagal kurias reikalaujama vykdant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūras perskaičiuoti palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normas, kai šios nuostatos yra taikomas nepaisant atitinkamų palūkanų sąžiningumo ar nesąžiningumo. Jeigu pagal nacionalinės teisės nuostatą (pavyzdžiui, Įstatymo Nr. 1/2013 Antrąją pereinamojo laikotarpio nuostatą) apribojamos per išieškojimo procedūras taikomos palūkanos už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti iš hipoteka įkeisto turto, tai yra naudinga visiems hipoteka užtikrintų paskolų gavėjams (nebūtinai vartotojams). Kalbant apie vartotojus, tiek, kiek tokia nuostata yra papildomos jų teisės, suteikiamos pagal Direktyvą 93/13 – pavyzdžiui, dėl nuostatų, kurios nėra nesąžiningos arba kurios nepatenka į direktyvos taikymo sritį, – ja yra užtikrinama geresnė apsauga, kaip tai raginama daryti pagal Direktyvos 8 straipsnį[26].

24 — Per posėdį Ispanijos vyriausybė nurodė, kad tuo metu, kai Teisingumo Teisme buvo nagrinėjama ši byla, 2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus įstatyminio dekreto, kuriuo patvirtintas naujos redakcijos Bendrasis įstatymas dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos ir kiti jį papildantys įstatymai (*Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias*; 2007 m. lapkričio 30 d. BOE Nr. 287, p. 49181), 83 straipsnis – juo greičiausiai buvo remiamasi keliant klausimą dėl teismo kompetencijos pagal Ispanijos teisę sušvelninti nesąžininga laikomą sąlygą – buvo iš dalies pakeistas 2014 m. kovo 27 d. Įstatymu Nr. 3/2014 (2014 m. kovo 28 d. BOE Nr. 76). Dabar ši nuostata suformuluota taip: „Nesąžiningos sutarčių sąlygos savaime laikomos niekinėmis taip, lyg niekada jos nebūtų buvusios sutarties dalis. Todėl išklausęs šalis teisėjas paskelbia, kad nesąžiningos sutarties sąlygos negalioja, tačiau sutartis ir toliau lieka šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų."

25 — Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 31 punktą. Taip pat žr. Sprendimo *Jőrös*, C-397/11, EU:C:2013:340, 52 punktą ir 2014 m. rugpjūčio 28 d. ELPA teismo sprendimo byloje *Engilbertsson*, E-25/13, 163 punktą.

26 — Tuo tikslu žr. Sprendimo *Pereničová ir Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 34 ir 35 punktus.

46. Vis dėlto darant galutinę analizę gali paaiškėti, kad mano pasirinkta pozicija neturės lemiamos reikšmės pagrindinės bylos baigčiai. Sprendžiant pagal bendrą nutarčių dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą logiką, matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra linkęs manyti, kad palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas normos, taikomos nagrinėjamoms hipoteka užtikrintoms paskoloms, faktiškai *yra* nesąžiningos. Jeigu, remdamasis bendru vertinimu, jis nuspręs, kad yra būtent taip, atsižvelgdamas į mano atsakymą į A klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalės užtikrinti, kad vartotojai tų sąlygų nebūtų saistomi, pats nemažindamas tos normos ir jos nepakeisdamas kita, Ispanijos teisės aktuose nustatyta norma.

47. Baigdamas pažymiu, jog atkreipiau dėmesį į tai, kad formuluojant C klausimą paminėti lygiavertiškumo ir veismingumo principai. Tačiau atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, šie principai, regis, niekaip nėra pažeidžiami, todėl tuo klausimu pastabų daugiau neteikiu.

IV – **Išvada**

48. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Marchena* (Ispanija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. Pagal 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13 dėl nesąžiningų sutarčių su vartotojais sąlygų 6 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad nacionaliniai teismai netaikytų jokios nesąžiningos sutarties sąlygos, kad ji nesukeltų jokių privalomų padarinių vartotojui, bet nėra leidžiama keisti tos sąlygos turinio. Sutartis su vartotoju iš esmės turi likti galioti nepakeista, išskyrus pakeitimus, kurių atsiranda išbraukus nesąžiningas sąlygas, jei tolesnis tokios sutarties galiojimas pagal nacionalinės teisės normas yra įmanomas.

2. Nacionalinės teisės akto nuostata, kaip antai 2013 m. gegužės 14 d. Įstatymo Nr. 1/2013 dėl priemonių, skirtų skolininkų, kurių skoliniai įsipareigojimai užtikrinti hipoteka, apsaugai sustiprinti, skolos restruktūrizavimo ir socialinio būsto nuomos (*Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social*) Antroji pereinamojo laikotarpio nuostata, pagal kurią kreditorius, kuris kreipiasi dėl išieškojimo, vadovaudamasis hipoteka užtikrintos paskolos sutarties sąlyga, kuria nustatoma palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas norma yra daugiau kaip tris kartus didesnė už įstatymuose nustatytą palūkanų normą, gali perskaičiuoti palūkanų už laiku nesumokėtas įmokas, kurias galima išieškoti iš hipoteka įkeisto turto, normą taip, kad ji neperžengtų tos ribos, yra suderinama su Direktyva 93/13, ypač jos 6 straipsnio 1 dalimi, jeigu taikant šią nuostatą nepažeidžiama nacionalinių teismų pareiga pagal minėtą direktyvą netaikyti nesąžiningos sutarties su vartotoju sąlygos, kad ji nesukeltų privalomų padarinių vartotojui, nekeičiant šios sąlygos turinio. Ar taip yra, turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visą nacionalinę teisę ir taikydamas nacionalinėje teisėje pripažintus aiškinimo metodus.